

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางละเมิดอันเกิดจากสุนัขเลี้ยง

ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 เกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของความรับผิดชอบทางละเมิดอันเกิดจากสุนัขเลี้ยง ได้แก่ วิธีการหาตัวบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสุนัขเลี้ยง ค่าสินไหมทดแทน การจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากเจ้าของสุนัขและความรับผิดชอบของบุคคลในกรณีสุนัขเลี้ยงก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งในบทที่ 2 ผู้เขียนจะกล่าวถึงความ เป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของบุคคลในกรณีสุนัขเลี้ยง ก่อให้เกิดความเสียหาย ค่าสินไหมทดแทน การจัดเก็บค่าธรรมเนียมและความรับผิดชอบของเจ้าของสุนัข

2.1 ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิด

2.1.1 ความเป็นมาและความหมายของละเมิด

ความเป็นมาของกฎหมายละเมิด โดยในสมัยโบราณเมื่อบุคคลหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ผู้ที่ได้รับความเสียหายชอบที่จะแก้แค้น เรียกว่า ตาต่อตา ฟันต่อฟัน ต่อมาแนวคิดดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปโดยรัฐเป็นผู้เข้ามาแก้แค้นแทนโดยรัฐเป็นผู้กำหนดข้อบังคับ¹ สำหรับความเป็นมาของกฎหมายละเมิดในประเทศไทย เริ่มต้นจากสมัยกรุงสุโขทัย พบว่ามีหลักฐานปรากฏเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดอันเกิดจากสัตว์มีตั้งแต่สมัยสุโขทัย ได้แก่ กฎหมายลักษณะช้อน อำและลัก โดยกล่าวถึงความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ เช่น มาตรา 1 (1) มีข้อความว่า“จูงวัวควายเชือกยังอยู่กับมือ ปล่อยให้สัตว์จวิด หรือเหยียบคนตาย ให้ชดใช้ค่าตาย เต็มค่า ...” และมาตรา 1 (1) มีข้อความต่อมาว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าของม้า ม้าวิ่งไปเหยียบคนตาย ให้ผู้นั้น

¹ วาริ นาสกุล. (2559). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลาภมิควรได้* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ พิมพ์ครั้งที่ 4. หน้า 16-17.

ชดใช้ค่าผู้ตายเต็มค่า ถ้าไม่ตายเพียงแต่เจ็บปวดให้รักษามันให้หาย”^๖

จนกระทั่ง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ทรงให้คำจำกัดความเหตุการณ์ที่เป็นมูลหนี้ ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าละเมิดว่า ประทุษร้ายทางแพ่ง^๗ ทรงอธิบายแนวคิดว่า “ความผิดทุกอย่างที่ก่อให้เกิดความผิดนั้น ต้องมีหน้าที่ผูกพันในอันที่จะต้องทดแทนความเสียหายที่ตนเป็นต้นเหตุให้มีขึ้นเพราะความผิดของตนนั้น”^๘ ต่อมาประเทศไทยได้นำประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ในส่วนบทบัญญัติว่าด้วยละเมิดมาเป็นบรรทัดฐานในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนบทบัญญัติว่าด้วยละเมิด^๙

จากความเป็นของละเมิดข้างต้น คำว่า ละเมิด จึงมีความสำคัญอย่างมาก โดยจากการค้นคว้าพบความหมายของคำว่า ละเมิด ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายความหมายของคำว่าละเมิดไว้ 2 ความหมายโดยความหมายแรก ได้แก่ “ละเมิดเป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า การล่วงเกินหรือฝ่าฝืนจารีตประเพณีหรือกฎหมายที่มีบัญญัติไว้” และความหมายที่สอง “ละเมิดเป็นคำกริยาที่ใช้ในกฎหมายมีความหมายว่า จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิ”^{๑๐}

ศาสตราจารย์สุชม สุกนิตย์ อธิบายความหมายว่า “ละเมิดเป็นการกระทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น โดยไม่มีสิทธิหรือเรียกว่า ล่วงสิทธิ ผิดหน้าที่โดยล่วงล้ำเข้าไปทำให้เกิด

^๖ หลวงสุทธินาทนฤพุดิ. (2516). *คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมาย ชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2512-2513*. อ้างถึงในธนพร เกิดผล. (2551). *ความรับผิดเพื่อละเมิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 8-9.

^๗ พระเจ้าพี่ยาเธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์. (2468). เล็กเซอร์. อ้างถึงในธนพร เกิดผล. (2551). *ความรับผิดเพื่อละเมิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 18.

^๘ ร.แดงกาด์. (2526). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1*. อ้างถึงในธนพร เกิดผล. (2551). *ความรับผิดเพื่อละเมิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 18.

^๙ วาริ นาสกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 15.

^{๑๐} ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 1045.

ความเสียหาย ต่อสิทธิของผู้อื่น อันตนมีหน้าที่จักต้องเคารพในสิทธินั้นจึงเท่ากับผิดหน้าที่ ในขณะที่เดียวกันด้วย”⁷

ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์ อธิบายความหมายว่า “ละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ว่าบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบจะต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ บุคคลใดที่กระทำการเข้าหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 กฎหมายถือว่าเป็นละเมิด”⁸

ศาสตราจารย์ ดร.วารี นาสกุล อธิบายความหมายว่า “ละเมิดคือการกระทำที่ผิดกฎหมายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หรือการก่อให้เกิดเหตุการณ์ใดอันเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายและทั้งการกระทำหรือเหตุการณ์นั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ว่าจะความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจคำนวณได้อย่างแน่นอนหรือไม่แน่นอนและความเสียหายนั้นเป็นตัวเงินหรือไม่ก็ตาม”⁹

Sir Percy Winfield อธิบายความหมายว่า “ความรับผิดทางแพ่งเกิดจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นเบื้องต้น หน้าที่นั้นเป็นหน้าที่ของบุคคลทั่วไป และการไม่ปฏิบัติหน้าที่นั้นก่อให้เกิดความเสียหาย ผู้นั้นต้องรับผิด”¹⁰

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสรุปความหมายของคำว่า ละเมิด ว่าเป็นการกระทำแก่บุคคลอื่น หรือการล่วงสิทธิของบุคคลอื่น โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น

สำหรับประเภทความรับผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สามารถแยกประเภทความรับผิดได้ ดังนี้

1) ความรับผิดทางละเมิดของบุคคลในการกระทำของตนเอง ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ได้แก่ บุคคลต้องรับผิดในการกระทำของตนเอง

⁷ สุขุม ศกุนิตย์. (2555). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า 12.

⁸ ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2558). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า 5.

⁹ วารี นาสกุล. อังแล้วชิงอรรถที่ 1. หน้า 17-18.

¹⁰ วารี นาสกุล. อังแล้วชิงอรรถที่ 1. หน้า 17.

ซึ่งกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อและการกระทำที่เข้าหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420¹¹

2) ความรับผิดทางละเมิดของบุคคลในการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ได้แก่ ความรับผิดของบุคคลอีกคนหนึ่ง โดยที่บุคคลนั้นไม่ได้ทำละเมิดด้วยตนเอง ซึ่งเป็นความรับผิดโดยเด็ดขาดและต้องเป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะด้วย เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 ถึงมาตรา 427 และมาตรา 429 ถึงมาตรา 431¹²

3) ความรับผิดทางละเมิดของบุคคลในความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินหรือสิ่งของ (responsabilité du dommage causé par les choses)¹³ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 เป็นการรับผิดทางละเมิดในความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สิน (responsabilité du dommage causé par les animaux) ซึ่งความเสียหายอันเกิดจากสัตว์มีความแตกต่างจากสิ่งของเพราะสัตว์เป็นสิ่งที่มีชีวิตและต้องเป็นกรณีที่สัตว์ก่อให้เกิดความเสียหาย¹⁴ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากความเป็นมาและความหมายของความรับผิดทางละเมิดข้างต้น ผู้เขียนศึกษาค้นคว้าพบทฤษฎีกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด ดังนี้

2.1.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด

2.1.2.1 ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด

ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability Theory) โดยมีแนวความคิดว่า บุคคลต้องรับผิดจากการกระทำของตน โดยไม่ต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อและไม่ว่าผู้กระทำจะรู้หรือไม่รู้ถึงการกระทำนั้นก็ยังคงต้องรับผิด¹⁵

ในปัจจุบันทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดนำมาใช้กับความรับผิดเกี่ยวกับสินค้า หากให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อเกี่ยวกับสินค้านั้นย่อมพิสูจน์ได้ยาก¹⁶

2.1.2.2 ทฤษฎีความรับผิด

ทฤษฎีความรับผิด (Fault Theory) โดยมีแนวความคิดว่า บุคคลจะต้องรับผิดจากการกระทำของตนเอง โดยไม่ต้องคำนึงว่าตนเองจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งพิจารณาเกี่ยวกับ

¹¹ 1 พจิตร ปุญญพันธ์. อ่างแล้วชิงอรรดที่ 8. หน้า 5.

¹² 1 พจิตร ปุญญพันธ์. อ่างแล้วชิงอรรดที่ 8. หน้า 69.

¹³ 1 พจิตร ปุญญพันธ์. อ่างแล้วชิงอรรดที่ 8. หน้า 2.

¹⁴ 1 พจิตร ปุญญพันธ์. อ่างแล้วชิงอรรดที่ 8. หน้า 112-113.

¹⁵ ประทีป ทับอัตรานนท์. (2560). *หลักกฎหมายเอกชน*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ พับลิชชิ่ง. หน้า 73.

¹⁶ สุขุม สุขนิคย์. อ่างแล้วชิงอรรดที่ 7. หน้า 8.

การกระทำเท่านั้น โดยทฤษฎีนี้มีแนวความคิดมาจากการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกทำให้เสียหายหากได้รับความเสียหายย่อมต้องชดใช้เยียวยา¹⁷

2.2 ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนทางละเมิด

2.2.1 ความเป็นมาและความหมายของค่าสินไหมทดแทน

ความเป็นมาของค่าสินไหมทดแทนในประเทศไทย เริ่มต้นจากสมัยกรุงสุโขทัย ซึ่งเป็นนครรัฐโดยมีการปรับใหม่ปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะโจรของกรุงสุโขทัยโดยกฎหมายนี้ ถูกตราขึ้นประมาณพ.ศ. 1916 และมีการปรับใหม่ตามศักดิ์ คือ การปรับตามชั้นและฐานะของบุคคล ตามศักดิ์หน้าที่แต่ละคนได้รับ¹⁸ อย่างไรก็ตาม ในสมัยกฎหมายตราสามดวงหรือในอดีตก่อนหน้านั้น ค่าสินไหมทดแทนถือว่าเป็นโทษทางแพ่งที่ผู้กระทำผิดต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหาย ส่วน พิไนย ได้แก้ค่าปรับเข้าท้องพระคลังเหมือนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน¹⁹

ในส่วนของความหมายของคำว่าค่าสินไหมทดแทน จากการค้นคว้าพบว่ามีผู้อธิบายความหมายของคำว่าค่าสินไหมทดแทน ไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายความหมายของคำว่าค่าสินไหมทดแทน ไว้ว่า “ค่าสินไหมทดแทนเป็นคำนามที่ใช้ในกฎหมายมีความหมายว่า สิ่งที่ให้หรือการกระทำที่ทำ เพื่อชดใช้หรือทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินหรือแก่บุคคล อันเนื่องมาจากการละเมิดหรือการผิดสัญญา รวมทั้งการคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหายด้วย”²⁰

ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์ อธิบายความมุ่งหมายของค่าสินไหมทดแทน ไว้ว่า “ค่าสินไหมทดแทน เป็นการชดใช้ให้ผู้เสียหายกลับสู่สภาพเดิมเหมือนเมื่อ ไม่มีการทำละเมิด บุคคลใดกระทำให้ผู้เสียหายเสียหายอย่างใดย่อมต้องชดใช้เป็นอย่างนั้น”²¹

ดังนั้น จากความหมายข้างต้นจึงอาจสรุปความหมายของคำว่าค่าสินไหมทดแทน ได้ว่า ค่าสินไหมทดแทน คือ การชดใช้ให้ผู้เสียหายกลับสู่สภาพเดิมก่อนเกิดการละเมิดมากที่สุด

¹⁷ ประทีป ทับอัครตานนท์. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 15. หน้า 73.

¹⁸ วิชามหาคุณ. (2523). ประวัติศาสตร์กฎหมายและภาษากฎหมายไทย. อ่างถึงโนนพร เกิดผล. (2551). ความรับผิดชอบละเมิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 7.

¹⁹ วารี นาสกุล. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 1. หน้า 16.

²⁰ ราชบัณฑิตยสถาน. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 6. หน้า 253.

²¹ ไพจิตร ปุญญพันธุ์. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 8. หน้า 148.

ซึ่งการชดเชยอาจเป็นการชดเชยด้วยเงินหรือวิธีการอื่นใดก็ได้และวัตถุประสงค์ของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายมากที่สุด

สำหรับประเภทของค่าเสียหายอาจแบ่งประเภทได้ ดังนี้

1) ค่าเสียหายอย่างหนัก (Substantial Damages) ซึ่งคำนวณจากความร้ายแรงแห่งความเสียหายที่เกิดจากละเมิด²² ที่ศาลสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ตามความเป็นจริงโดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438²³

2) ค่าเสียหายอย่างต่ำที่กำหนดเพียงในนาม (Nominal Damages) คือ ค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้เพียงเล็กน้อยเพราะละเมิดไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินหรือโจทก์ไม่สมควรได้รับค่าสินไหมทดแทน²⁴

3) ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ (Punitive Damages หรือ Exemplary Damages) คือ ค่าเสียหายที่ผู้ทำละเมิดรู้ว่าการกระทำของตนเป็นความผิดแต่ไม่กลัวกฎหมายและไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น²⁵ และเป็นค่าปรับทางเอกชนกำหนดเพื่อลงโทษในการกระทำที่น่าตำหนิและป้องปรามการกระทำผิดในอนาคตและค่าเสียหายเชิงลงโทษมักถูกเรียกว่าค่าเสียหายทดแทนที่มากกว่าธรรมดาโดยจำนวนจะเพิ่มเติมจากค่าเสียหายตามความเป็นจริง²⁶

สำหรับวัตถุประสงค์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษ ได้แก่ ค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อป้องปรามไม่ให้มีบุคคลใดทำละเมิดซึ่งค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษนี้เป็นการลงโทษบุคคลและแสดงถึงการให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายแพ่งในการดำเนินคดีแม้จะเป็นคดีที่มีค่าใช้จ่ายจำนวนมากและไม่คุ้มค่ากับการดำเนินคดี ค่าเสียหายเชิงลงโทษเชิงลงโทษเพื่อทดแทนแก่โจทก์ในกรณีค่าเสียหายที่กฎหมายไม่ครอบคลุมและเป็นการช่วยเหลือผู้เสียหายในค่าทนายความและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่สูงอีกด้วย²⁷

ดังนั้น จากความเป็นมา ความหมายและวัตถุประสงค์ของค่าสินไหมทดแทนและค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษดังกล่าวข้างต้น จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีแนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนดังนี้

²² วารี นาสกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 342.

²³ สุขุม ศุภนิคย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 220.

²⁴ วารี นาสกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 342.

²⁵ วารี นาสกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 342.

²⁶ ศักดา ธนิตกุล. (2555). *การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทย* รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 24.

²⁷ ศักดา ธนิตกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 26. หน้า 24-27.

2.2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทน

2.2.2.1 ทฤษฎีเงื่อนไข

ทฤษฎีเงื่อนไขหรือทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ โดยมีแนวคิดที่ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นสามารถเกิดได้จากหลายเหตุ ถ้าเหตุหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย แสดงว่าเหตุอื่นมีความสัมพันธ์กับผลที่เกิดขึ้น เมื่อทราบเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว บุคคลผู้ก่อให้เกิดความเสียหายย่อมต้องรับผิดชอบในการกระทำดังกล่าว²⁸

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีเงื่อนไขมีข้อบกพร่องโดยทฤษฎีดังกล่าวเป็นการผลักภาระความรับผิดชอบที่เกินกว่าความเป็นจริงต่อผู้กระทำผิด เพราะอาจมีเหตุอื่น ๆ ที่มีน้ำหนักมากกว่าเหตุเดิมแทรกซ้อนและเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย²⁹

2.2.2.2 ทฤษฎีมูลเหตุที่เหมาะสม

ทฤษฎีมูลเหตุที่เหมาะสม โดยมีแนวคิดว่าเหตุทั้งหลายก่อให้เกิดผลนั้นเฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลเท่านั้น หากเป็นเหตุซึ่งตามปกติไม่ทำให้ผลเกิดขึ้น ผู้กระทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น³⁰

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้มีข้อบกพร่อง หากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการเยียวยา เพราะทฤษฎีนี้เฉพาะการกระทำที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายเท่านั้นผู้กระทำต้องรับผิดชอบ จึงทำให้เกิดภาระแก่ผู้เสียหายซึ่งไม่มีส่วนผิดจะต้องรับเอาความเสียหายอย่างไม่ยุติธรรม³¹

2.3 ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าธรรมเนียม

สำหรับความเป็นมาในอดีตการจัดเก็บภาษี การกวาดต้อนผู้คนและทรัพย์สินของประเทศที่แพ้การสู้รบมาเป็นรายได้ของผู้ชนะ เพื่อเป็นรายได้ในการสร้างอาณาจักร ต่อมามีการจัดเก็บเครื่องบรรณาการซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายการขยายดินแดนของประมุขของรัฐ³² จนกระทั่ง สมัยกรุงศรีอยุธยา มีการเก็บจังกอบหรือภาษีปากเรือ โดยขึ้นอยู่กับชนิดของสินค้า เก็บตามขนาดของเรือ³³

²⁸ ไพจิตร ปุญญพันธุ์. อ่างแก้วชิงอรุณที่ 8. หน้า 38-39.

²⁹ สุขุม สุภนิตย์. อ่างแก้วชิงอรุณที่ 9. หน้า 55.

³⁰ ไพจิตร ปุญญพันธุ์. อ่างแก้วชิงอรุณที่ 8. หน้า 39-40.

³¹ สุขุม สุภนิตย์. อ่างแก้วชิงอรุณที่ 7. หน้า 55.

³² สุกถักษณ์ พินิจภูวดล. (2563). *กฎหมายภาษีอากร* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิทยุชน. หน้า 62-64.

³³ เรื่องเดียวกัน. หน้า 71.

และมีการจัดเก็บภาษีอากรในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยใช้คำว่า อากร ได้แก่ ผลประโยชน์ที่ราษฎรได้จากการประกอบอาชีพ³⁴

จากความเป็นมาข้างต้นผู้เขียนพบว่าการอธิบายความหมายของคำว่า ค่าธรรมเนียม เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544 อธิบายความหมายของคำว่าค่าธรรมเนียม มีความหมายว่า “เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่เรียกเก็บตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการให้บริการของหน่วยงานของรัฐ เช่น ค่าธรรมเนียมศาล ค่าธรรมเนียมการส่งออกตามพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน”³⁵

ทัศนีย์ เหลืองเรืองรอง อธิบายความหมายของคำว่า ค่าธรรมเนียม ว่า “ค่าธรรมเนียมซึ่งรัฐเก็บจากประชาชนที่มาติดต่อหรือรับบริการจากรัฐ หากประชาชนไม่ทำธุรกรรมก็ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม”³⁶

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสรุปความหมายของคำว่า ค่าธรรมเนียม ได้ว่าค่าธรรมเนียมเป็นสิ่งที่รัฐจัดเก็บจากประชาชนเนื่องจากการให้บริการของรัฐ โดยเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นที่เรียกเก็บตามกฎหมายได้

อย่างไรก็ตาม รายได้ของรัฐแบ่งออกเป็นรายได้จากภาษีและรายได้ที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งรายได้ที่ไม่ใช่ภาษีแยกได้หลายประเภท เช่น รายได้จากกการบริหารงานภาครัฐ คือ รายได้ที่รัฐบาลจัดเก็บได้จากการบริหารงานของรัฐ ได้แก่ ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ซึ่งเรียกเก็บจากการที่ประชาชนได้รับการบริการจากรัฐ ส่วนค่าปรับเป็นเงินที่มาตรการลงโทษของรัฐที่เรียกเก็บจากการละเมิดกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ³⁷

จากความเป็นมา ความหมายค่าธรรมเนียมนข้างต้นพบว่ามีทฤษฎีกฎหมายในการจัดเก็บค่าธรรมเนียม ได้แก่ หลักการผลประโยชน์ (The Benefit Principle) ซึ่งเป็น หลักการที่ว่า

³⁴ รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2528). *ภาษีอากรในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย : คลังข้อมูลและบทสำรวจสถานะทางวิชาการ*. อ้างถึงในถัฐพล พลฤทธิ. (2559). *การปฏิรูปการณ้จัดเก็บภาษีทรัพย์สินและภาษีความมั่นคง : ศึกษาเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐเกาหลี*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายภาษี, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 46.

³⁵ ราชบัณฑิตยสถาน. *อั่งแล้วเชิงอรรดที่ 6*. หน้า 253.

³⁶ ทัศนีย์ เหลืองเรืองรอง. (2562). *คู่มือศึกษาภาษีอากร ภาคบริหารธุรกิจ ตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2562*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ พิมพ์ครั้งที่ 5. หน้า 1.

³⁷ สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2541). *คำอธิบายกฎหมายการคลัง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). อ้างถึงในเดชะชู บัวคง. (2560). *ปัญหาการกันเงินภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 25.

ผู้ได้รับประโยชน์จากบริการใดของรัฐมากก็ต้องเสียภาษีมาก หากได้รับประโยชน์น้อยควรเสียภาษีน้อย แต่หากไม่ได้รับประโยชน์จากบริการนั้นก็ไม่ต้องเสียภาษี ซึ่งหลักดังกล่าวอยู่ในหลักความเป็นธรรมสัมพันธ (Modified Equity Principle) โดยหลักความเป็นธรรมสัมพันธซึ่งแบ่งออกได้เป็นหลักการผลประโยชน์ (The Benefit Principle) และหลักความสามารถในการเสียภาษี (The Ability to Pay Principle) และหลักความเป็นธรรมสัมพันธนี้เป็นหลักความเป็นธรรมตามหลักการบริหารภาษีที่ดีของ Adam Smith³⁸

2.4 ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีความรับผิดชอบ

2.4.1 ความเป็นมา และความหมายของความรับผิดชอบ

ความเป็นมาของความรับผิดชอบทางอาญา ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ศาสนามีบทบาทในการพิจารณาพิพากษาความผิดของบุคคล ต่อมา ในช่วงกลางศตวรรษที่ 18 ซึ่งเกิดสำนักคลาสสิก โดย Cesare Beccaria มีการเสนอปรับปรุงกฎหมายให้มีหลักเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการตีความตามอำเภอใจและต้องบังคับใช้กับประชาชนอย่างเสมอภาค จนกระทั่งศตวรรษที่ 19 แนวคิดของสำนักคลาสสิกได้รับการพัฒนามากขึ้น จึงทำให้เกิดสำนักกฎหมาย Neo Classical School โดยพัฒนาแนวความคิดเดิมจนไปสู่การแก้ไขระบบกฎหมายอาญา³⁹

สำหรับความเป็นมาของกฎหมายอาญาในประเทศไทย สมัยกรุงศรีอยุธยาพบว่ากฎหมายในสมัยนั้นได้รับอิทธิพลจากจากคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์จากกฎหมายของอินเดีย ซึ่งกฎหมายดังกล่าวไม่ได้แยกกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาออกจากกัน ต่อมา สมัยกฎหมายลักษณะอาญารัตนโกสินทร์ศก 127 ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายตราสามดวง และรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เกิดการปฏิรูปกฎหมายและการศาลกฎหมายอาญาจึงถูกร่างโดยคณะกรรมการร่างกฎหมายอาญาในรูปแบบของกฎหมายลายลักษณ์อักษรได้นำประมวลกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เทียบเคียงและร่างเป็นกฎหมายอาญาฉบับแรกของประเทศไทย จนกระทั่ง สมัยประมวลกฎหมาย โดยเริ่มต้นจากกฎหมายลักษณะอาญาใช้บังคับ

³⁸ ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล. อ่างแล้วชิงอรรดที่ 32. หน้า 82-84.

³⁹ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2531). *อาชญาวิทยา: สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม*. อ่างถึงในอเมริกา กิติมา. (2558). *ความรับผิดชอบทางอาญา กรณีการกระทำความผิดต่อศพ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 8-10.

เป็นเวลานาน สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เห็นว่า สภาวะบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปจึงทำการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา⁴⁰

จากการค้นคว้าพบความหมายของคำว่า กฎหมายอาญา ดังนี้

กฎหมายอาญา คือ “กฎหมายที่กำหนดลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิด และกำหนดบทลงโทษทางอาญาสำหรับความผิดนั้น”⁴¹

กฎหมายอาญา คือ “กฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใด เป็นความผิดและกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ หรือเป็นกฎหมายที่บัญญัติห้ามมิให้มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดหรือบังคับให้มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษ”⁴²

กฎหมายอาญา คือ “บรรดากฎหมายทั้งหลายที่ระบุนถึงความผิดอาญา โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัยและมาตรการบังคับทางอาญาอื่นและเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ความผิดอาญาเป็นเงื่อนไขของการใช้โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัยและมาตรการบังคับทางอาญาอื่นนั้น”⁴³

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสรุปความหมายของกฎหมายอาญา ว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำใดเป็นความผิด หากฝ่าฝืนย่อมต้องรับโทษ และโทษดังกล่าวต้องมีการกำหนดไว้อย่างแน่นอนก่อนบุคคลนั้นกระทำความผิด และการกระทำความผิดนั้นไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรืองดเว้นการกระทำย่อมต้องรับผิดตามกฎหมายบัญญัติไว้

อย่างไรก็ตาม กฎหมายอาญามีสาระสำคัญ คือ การลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งจากการค้นคว้าพบว่ามีการอธิบายความหมายของโทษทางอาญา ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายความหมายของคำว่า โทษทางอาญา ไว้ว่า “โทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดอาญา ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญากำหนดไว้ 5 สถาน ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน”⁴⁴

⁴⁰ คณพล จันทน์หอม. (2558). *รากฐานกฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 103-109.

⁴¹ ราชบัณฑิตยสถาน. *อรรถาธิบายกฎหมายอาญา*. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 6. หน้า 5.

⁴² เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินติ้ง. หน้า 1.

⁴³ คณิต ณ นคร. (2543). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*. อ้างถึงในวิภาพร เนติจิโรชติ. (2548). *การบัญญัติความผิดลหุโทษให้เป็นความผิดอาญาทั่วไป: ศึกษาเฉพาะความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 7.

⁴⁴ ราชบัณฑิตยสถาน. *อรรถาธิบายกฎหมายอาญา*. อ่างแก้วเชิงอรุณที่ 6. หน้า 590.

ศาสตราจารย์ โยฮันส์ แอนเดอนีส (Johannes Andenaes) ให้ความเห็นว่า “โทษทางอาญาต้องประกอบด้วย โทษเป็นผลร้ายโดยรัฐเท่านั้น ผู้กระทำความผิดอาจได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดซึ่งอาจได้รับผลร้ายหลายทาง เช่น การถูกสังกรรมึงเกียง โดยโทษนั้นต้องเกิดจากการกระทำความผิดและโทษเป็นผลร้ายจากการตอบแทนให้ผู้กระทำความผิดเข้าใจว่าเป็นผลร้ายที่ได้รับจากรัฐโดยตรงจากการกระทำความผิด”⁴⁵

ศาสตราจารย์ รอส (ALF Ross) ให้ความเห็นว่า “โทษทางอาญา คือ การตอบสนองสังคมโดยจะต้องเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นผลร้ายต่อผู้กระทำผิด จะต้องถูกใช้โดยผู้ที่มีอำนาจ ต้องเป็นผลร้ายซึ่งแสดงว่าผู้กระทำผิดได้กระทำสิ่งที่ไม่สมควร และผลร้ายนั้นหากไม่ต้องการดำเนินผู้กระทำผิดยอมไม่ใช่โทษ”⁴⁶

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสรุปความหมายของความรับผิดทางอาญาว่า ความรับผิดอาญา คือ การลงโทษผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยโทษที่ใช้ต่อผู้กระทำความผิด ต้องเป็นโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้และบุคคลที่จะลงโทษบุคคลอื่นยอมต้องเป็นบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นกัน

จากความหมายของโทษทางอาญาข้างต้น สำหรับโทษทางอาญามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ได้แก่ การลงโทษทางอาญาเพื่อแก้แค้นทดแทน โดยมีวัตถุประสงค์ให้อาชญากรได้รับการลงโทษเท่ากับการบาดเจ็บของผู้เสียหายที่อาชญากรก่อขึ้น การลงโทษทางอาญาเพื่อข่มขู่ ยับยั้งการกระทำความผิด เพื่อลงโทษสามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดไม่ให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้และยับยั้งการเลียนแบบการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในอนาคตต่อไป การลงโทษทางอาญาเพื่อการลดความสามารถในการทำความผิด การลงโทษทางอาญาเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์นี้มองว่าอาชญากรทุกคนเป็นคนดีเป็นเสมือนคนป่วยที่สามารถฟื้นฟูรักษาได้

⁴⁵ Johannes Andenaes. (1965). *The General Part of the Criminal Law of Norway*. อ้างถึงในสหชน รัตนไพจิตร. (2527). *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 6-7.

⁴⁶ ALF Ross. (1975). *On Guilt, Responsibility and Punishment*. อ้างถึงในสหชน รัตนไพจิตร. (2527). *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 7-8.

และสามารถให้อาชญากรกลับสู่สังคมหากได้รับการฟื้นฟูแล้ว และ การลงโทษทางอาญาเพื่อการนำผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคม เพื่อไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำ⁴⁷

ดังนั้น จากความเป็นมา ความหมายและวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา จากการค้นคว้าพบว่ามีแนวคิด ทฤษฎีกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาดังนี้

2.4.2 แนวคิด ทฤษฎีความรับผิดชอบอาญา

2.4.2.1 ทฤษฎีไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย

ทฤษฎีไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย (no crime nor punishment without law) คือ ทฤษฎีดังกล่าวรับรองว่าการกระทำใดของบุคคลเป็นความผิดต่อเมื่อมีกฎหมายกำหนดไว้ในขณะกระทำความผิดและกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดและกฎหมายภายหลังจะย้อนไปลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ได้⁴⁸

สำหรับประเทศไทยมีการนำทฤษฎีไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมายอยู่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2⁴⁹ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันที่ถูกบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วย⁵⁰

ทฤษฎีไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมายดังกล่าวประกอบด้วย หลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง แต่กฎหมายสามารถย้อนหลังได้หากเป็นคุณ หลักความชัดเจนของกฎหมาย โดยกฎหมายต้องมีความชัดเจนแน่นอน หลักการตีความโดยเคร่งครัด ซึ่งต้องตีความกฎหมายตามตัวอักษรที่กฎหมายบัญญัติไว้และหลักการวินิจฉัยความผิดอาญาของบุคคลต้องพิจารณาจากการกระทำซึ่งครบองค์ประกอบความผิด⁵¹

⁴⁷ ปกป้อง ศรีสนิท. (2559). *กฎหมายอาญาชั้นสูง*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 165-167.

⁴⁸ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2558). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 24.

⁴⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไปให้ผู้ที่ได้กระทำนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง”

⁵⁰ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 48. หน้า 25.

⁵¹ สุพิศ ปรานิตพลกรัง. (2562). *หลักและทฤษฎีกฎหมายอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติธรรม. หน้า 15-

2.4.2.2 ทฤษฎีรับผิดโดยไม่ต้องมีเจตนา

ทฤษฎีรับผิดโดยไม่ต้องมีเจตนา (Liability without Fault) หรือทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability Theory) คือ ความรับผิดที่ไม่ต้องพิสูจน์ถึงองค์ประกอบภายในจิตใจว่าผู้กระทำความผิดกระทำโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อและผู้กระทำนั้นต้องรับผิดในการกระทำของตนเอง⁵²

ทฤษฎีรับผิดโดยไม่ต้องมีเจตนา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ Strict Liability คือ ความรับผิดเด็ดขาดไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดได้ เช่น ความผิดลหุโทษ บางฐานความผิด เป็นต้น Vicarious Liability คือ ความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น เช่น ความผิดช่องโจร เป็นต้นและ Enterprise Liability คือ ความรับผิดกรณีผู้แทนนิติบุคคล⁵³

2.4.2.3 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อทดแทนความผิด

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อทดแทนความผิด (Retributive Theory) คือ การลงโทษเพื่อทดแทนความผิด โดยสังคมเข้ามารับหน้าที่ในการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการทดแทน⁵⁴

การลงโทษที่ชอบธรรมตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อทดแทนความผิดต้องประกอบด้วย การลงโทษต้องเป็นการทดแทนความเสียหาย คือ ความถูกต้องของการลงโทษต้องกระทำไปเพื่อทดแทนหรือแก้แค้นให้กับผู้เสียหายและต้องเป็นการลงโทษที่ทำให้ผู้เสียหายรู้สึกพอใจและคิดว่าการกระทำนั้นยุติธรรมแล้ว เมื่อผู้เสียหายเกิดความพอใจจะทำให้ผู้เสียหายยอมรับการลงโทษโดยรัฐเป็นความชอบธรรมและยอมรับว่าการแก้แค้นทดแทนผู้กระทำผิดไม่ใช่หน้าที่ของเอกชน นอกจากนี้ การลงโทษต้องกระทำให้เกิดความเป็นธรรม คือ การลงโทษเป็นเสมือนการต่างตอบแทนโดยใช้แนวคิดให้กฎหมายคุ้มครองประโยชน์ของส่วนรวมเมื่อมีผู้กระทำความผิดกฎหมายย่อมต้องถูกดำเนินคดีและเป็นผู้ที่ได้เปรียบจากการฝ่าฝืนกฎหมาย

⁵² Jonathan Herring. (2004). *Criminal Law : Text, Case and Materials*. อ้างถึงในสุชากร วณิชย์ศิริกุล. (2555). *ความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา: ศึกษาความผิดที่ผู้กระทำผิดต้องมีเจตนา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 15.

⁵³ สุทธิศ ปราณิตพลกรัง. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 51. หน้า 153.

⁵⁴ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. (2549). *การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม รายงานวิชาการหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3*. อ้างถึงในอนันต์ ลิขิตชนสมบัติ. (2557). *มาตรการลงโทษอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม*. เอกสารวิชาการหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 13” สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. หน้า 10.

ต้องถูกลงโทษ ดังนั้น การลงโทษต้องมีความรุนแรงเทียบเท่าการฝ่าฝืนกฎหมาย และการลงโทษต้องได้สัดส่วนกับการกระทำผิด คือ จำนวนโทษที่ได้รับต้องมีความเท่ากันกับความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิด ซึ่งมีข้อยกเว้น 2 กรณี ได้แก่ การณีการลงโทษไว้สูงกว่าที่ความเสียหายเกิดขึ้นสามารถทำได้หากเป็นกรณีของการลงโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตรายต่อสังคม และการลงโทษที่ต่ำกว่าสัดส่วนแห่งความผิด ในกรณีผู้กระทำไม่มีโอกาสในการกระทำผิดอีก อีกทั้ง การพิจารณาสัดส่วนระหว่างการกระทำผิดและโทษต้องได้รับการพิจารณาจากพฤติการณ์ของการกระทำความผิดแต่ละเรื่อง รวมถึงการกระทำโดยเจตนา ประมาทสภาพและความหนักเบาของการกระทำผิดและกรณีอื่น ๆ ประกอบกันด้วย⁵⁵

2.4.2.4 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม (Social Protection Theory) คือ ทฤษฎีที่มองว่าควรคุ้มครองสังคมออกจากอาชญากรรมมากกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลและการลงโทษผู้กระทำความผิดไม่อาจใช้หลักเดียวกันได้ ซึ่งต้องพิจารณาประกอบกับพฤติกรรม สถานการณ์ของอาชญากรรมเป็นรายกรณี โดยวัตถุประสงค์ของทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมเพื่อคุ้มครองสังคมโดยการแก้ไข อบรมและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากกว่าการมุ่งลงโทษ⁵⁶

⁵⁵ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. (2549). *การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม รายงานวิชาการหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3*. อ้างถึงในอนันต์ ลิขิตชนสมบัติ. (2557). *มาตรการลงโทษอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม*. เอกสารวิชาการหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 13” สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. หน้า 10-12.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 18.